

PODSTAWOWE ZASADY DOBORU PIEŚNI W LITURGII

Liturgia Słowa – Śpiewy między czytaniem - Psalm responsoryjny

Na początku jeszcze krótkie dopowiedzenie do śpiewu czytań mszalnych. Otóż zaleca się, by we Mszy Wieczery Pańskiej drugie czytanie wykonać na tonie epistoły (opracowaną melodię można znaleźć na stronie studium www.dsorzeszow.pl/nuty).

Ważną częścią liturgii Słowa jest psalm responsoryjny. Należy on do śpiewów między czytaniem. Zatrzymajmy się przy krótkiej historii tych śpiewów. Ich początków należy szukać w śpiewach synagogałnych. Początkowo był wykonywany jeden śpiew między czytaniem. Od III w. wykonywano w liturgii rzymskiej dwa czytania co wiązało się z wprowadzeniem praktyki śpiewania psalmu po drugim czytaniu. Ten psalm po drugim czytaniu zastąpiono w IV wieku śpiewem *Alleluja* do którego prawdopodobnie za pontyfikatu Grzegorza Wielkiego dodano werset. W V wieku zniesiono drugie czytanie co pociągnęło za sobą to, psalm po pierwszym czytaniu i *Alleluja* były przygotowaniem do Ewangelii. W VIII wieku w niektóre dni powszednie i w Wielkim Poście śpiew *Alleluja* został zastąpiony psalmem wykonywanym na sposób ciągły bez refrenu czyli tak zwany traktus. Z kolei w okresie wielkanocnym zamiast psalmu śpiewano rozbudowane *Alleluja*. W wyniku tego mamy dzisiaj takie formy śpiewów międzylekcyjnych jak: psalm responsoryjny (czyli gradual), traktus (psalm wykonywany na sposób ciągły), *Alleluja* i sekwencję.

Pierwszym ze śpiewów międzylekcyjnych jest psalm responsoryjny. Od czasów kościoła pierwotnego, aż do Soboru Watykańskiego II przeszedł drogę rozwoju od recytatywu, do którego włączał się lud przez powtarzanie prostego responsum poprzez ozdobny gradual, który stał się śpiewem solisty i scholii. Psalm o nazywano *responsorium*, później *responsorium graduale*, a od IX wieku *graduale*. Sobór Watykański II przywrócił psalm responsoryjny w jego pierwotnej postaci. Księgą zawierającą proste melodie psalmu responsoryjnego jest *Graduale Simplex*. I tam został określony terminem „psalm responsoryjny” a także została mu przyurócona pierwotna dialogowana forma.

Zatrzymamy się teraz przy zapisach dotyczących psalmu responsoryjnego w podstawowych dokumentach dotyczących prawodawstwa liturgiczno-muzycznego. Instrukcja *Musicam sacram* w punkcie 33 zwraca uwagę na znaczenie psalmu w liturgii słowa: „Spośród śpiewów części zmiennych (Proprium) szczególnie znaczenie posiada śpiew następujący po czytaniach, wykonywany na sposób gradualu lub psalmu responsoryjnego”. OWMR (nr 61) przypomina również o znaczeniu psalmu jako integralnej części liturgii słowa i zwraca uwagę, że „Wypada, aby psalm responsoryjny był śpiewany, przynajmniej jeśli chodzi o refren należący do ludu”. Dalsze zdanie ze wspomnianego dokumentu dotyczy miejsca, z którego sposobu i sposobu wykonania: „Psałterzysta więc, czyli kantor psalmu, stojąc na ambonie lub innym odpowiednim miejscu, wykonuje wersety psalmu, podczas gdy całe zgromadzenie siedzi i słucha oraz uczestniczy w śpiewie poprzez refren, chyba że psalm jest wykonywany w sposób ciągły, czyli bez refrenu”. Potem mamy jeszcze uwagę dotyczącą możliwości wyboru refrenów psalmu oraz możliwość: „Jeśli nie można śpiewać psalmu, recytuje się go w sposób możliwie najbardziej sprzyjający medytacji nad słowem Bożym”. Również OWMR daje możliwość wykonania: „responsorium graduale z Graduału Rzymskiego albo psalm responsoryjny lub allelujacyjny z Graduału zwykłego, tak jak jest on w tych księgach podany”.

Wskazania Episkopatu Polski po ogłoszeniu nowego OWMR podają „Psałterzysta, czyli kantor psalmu, stojąc na ambonie, wykonuje wersety psalmu, **stojąc na ambonie**, podczas gdy całe zgromadzenie siedzi i słucha oraz uczestniczy w śpiewie refrenu. **Psalm może wykonywać mężczyzna lub kobieta. Jest to proklamacja słowa Bożego – co czyni jedna osoba – więc nie należy tego śpiewu powierzać scholii lub chórowi.** „Czytań ani psalmu responsoryjnego, w których zawiera się słowo Boże, nie wolno zastępować innymi tekstami, niebiblijnymi” (nr 14).

Diecezjalne Studium
Organistowskie w Rzeszowie

Materiały formacyjne dla organistów

Sierpień 2020

Drodzy Duszpasterze i Organisci

W bieżących *Materiałach* pieśń do kard. Stefana Wyszyńskiego (tekst ks. W. Hudek, muz. K. Michałek). Kolejne pieśni zostaną przekazane w sierpniowym dodatku.

W „Zasadach doboru pieśni w liturgii” omawiamy problematykę związaną z Liturgią Słowa. Omówiliśmy zasady dotyczące śpiewu czytań mszalnych i Ewangelii a obecnie przechodzimy do psalmu responsoryjnego.

Informacje dotyczące rekrutacji do Diecezjalnego Studium Organistowskiego w Rzeszowie na stronie www.dsorzeszow.pl/rekrutacja

RADUJ SIĘ POLSKO MĘŻNYM STEFANEM

pieśń ku czci bł. kard. Stefana Wyszyńskiego

t.: ks. W. Hudek
m.: K. Michałek

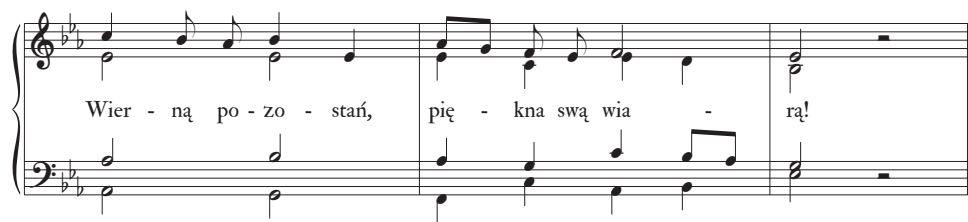
Refren

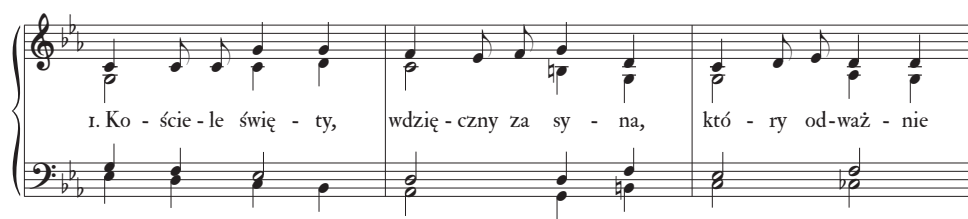
Ra - duj się Pol - sko mę - żnym Ste - fa - nem. Śpie - waj dziś z mo - cą:

Bóg na - szym Pa - nem! Wznies ku nie - bio - som żar swej mo - dli - twy.

Wier - ną po - zo - stań, pię - kna swą wia - rą!

I. Ko - ście - le świę - ty, wdzię - czny za sy - na, któ - ry od - waż - nie

siał E - wan - ge - lię, szu - kaj wy - trwa - le, idź za Ste - fa - nem

Bło - go - sła - wio - nym na na - sze cza - sy.

2. Opatrzność Boża dała nam ojca pasterza owiec, dar dla narodu. Niech jego przykład, heroizm życia budzi nadzieję, uczy wolności.

Ref.: Raduj się Polsko...

3. Święta Maryjo, Stefana Matko, Błogosławiona Orędowniczko, tak jakżeś jemu sercem pomogła wołać za nami, wraz z Twym Prymasem.

Ref.: Raduj się Polsko...

4. Ty, coś sposobił Ojca świętego, by świat wprowadził w nowe millenium. Jego modlitwy połącz z naszymi, niech Wasza przyjaźń przemienia serca.

Ref.: Raduj się Polsko...